

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

Warszawa, 27. III. 2012

RPO-696120-II/12/PS

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Pan
Jarosław Gowin
Minister Sprawiedliwości

Szanowny Panie Ministrze,

W codziennej praktyce działania podległego mi urzędu jak również w kierowanych do mnie wnioskach spotykam się z problemami związanymi z brakiem uzasadnień postanowień o odmowie wszczęcia dochodzenia, o jego zawieszeniu lub umorzeniu.

Analiza tego problemu, przeprowadzona w moim Biurze dała podstawy do przedstawienia Panu Ministrowi następujących spostrzeżeń i uwag.

Zgodnie z art. 94 § 1 pkt 5 Kpk postanowienie powinno zawierać uzasadnienie, chyba, że ustawa zwalnia od tego wymagania.

Jak wskazuje S. Steinborn (komentarz do art. 94 Kodeksu postępowania karnego, w: J. Grajewski, L.K. Paprzycki, S. Steinborn, Komentarz aktualizowany do art. 1 - 424 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego, Lex/el. 2012), ustawodawca zwolnił od obowiązku sporządzania uzasadnienia od następujących postanowień:

- o dopuszczeniu dowodu (art. 98 § 3),
- o uwzględnieniu wniosku, któremu druga strona się nie sprzeciwiła, a postanowienie nie jest zaskarżalne (art. 98 § 3),
- o odmowie wstrzymania wykonania orzeczenia w związku ze złożeniem wniosku o przywrócenie terminu zawitego (art. 127),
- o wszczęciu dochodzenia (art. 325e § 1 *in fine*),
- o odmowie wszczęcia dochodzenia (art. 325e § 1 *in fine*),
- o umorzeniu dochodzenia i wpisaniu sprawy do rejestru przestępstw (art. 325e § 1 *in fine*),
- o umorzeniu dochodzenia (art. 325e § 1 *in fine*),

- o zawieszeniu dochodzenia (art. 325e § 1 *in fine*),
- o odmowie wstrzymania wykonania postanowienia w związku z wniesieniem zażalenia (art. 462 § 2),
- o oddaleniu kasacji jako oczywiście bezzasadnej, chyba że postanowienie zostało wydane na posiedzeniu albo zostało wydane na rozprawie, a strona pozbawiona wolności nie miała przedstawiciela procesowego i nie została sprowadzona na rozprawę (art. 535 § 3).

Możliwość ta została wprowadzona do Kodeksu postępowania karnego na podstawie ustawy z dnia 10 stycznia 2003 r. *o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego, ustawy - Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych* (Dz.U. Nr 17, poz. 155). Zasadniczym celem tej nowelizacji było uproszczenie i przyspieszenie postępowania karnego.

Wykorzystywanie tej możliwości spotkało się z krytyką w piśmiennictwie. Wskazuje się bowiem słusznie, że brak uzasadnienia utrudni stronom ocenę trafności zapadłego orzeczenia oraz podjęcie decyzji o jego zaskarzeniu. Brak części motywacyjnej postanowienia spowoduje także utrudnienia w postępowaniu kontrolnym prowadzonym przez właściwy sąd w przypadku zaskarżenia orzeczenia (por. np.: J. Grajewski, Komentarz do art. 325e Kodeksu postępowania karnego w: J. Grajewski, L.K. Paprzycki, S. Steinborn, Komentarz aktualizowany do art. 1 - 424 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego, Lex/el. 2012; T. Grzegorzczak Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Zakamycze 2003; w odniesieniu do postanowienia o odmowie wszczęcia dochodzenia także S. Stachowiak, „Odmowa wszczęcia śledztwa lub dochodzenia”, Prokuratura i Prawo nr 7-8. 2006).

J. Grajewski zwrócił uwagę także na uzasadnienie zmiany wprowadzonej do art. 325e Kpk ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o zmianie ustawy o Państwowej Inspekcji Pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 142, poz. 829), polegającej na tym, że w sprawach, w których zawiadomienie o przestępstwie zostało złożone przez inspektora pracy uzasadnienie postanowienia o odmowie wszczęcia dochodzenia jak również o jego umorzeniu sporządza się na wniosek inspektora pracy (art. 325a § 1a Kpk). Wskazał mianowicie, że jako przesłanki wprowadzenia tej zmiany w uzasadnieniu projektu ustawy nowelizującej podano, że „*Uzyskanie bowiem pisemnego uzasadnienia decyzji o zaniechaniu ścigania pozwalało będzie na ustalenie, jakie konkretnie przesłanki zdecydowały o podjęciu tej decyzji (zob. druk sejmowy nr 3870/VI)*”. Autor zasadnie wskazał, że „*Nie sposób jednak nie zauważyć, że powody, jakie wskazano dla uzasadnienia wprowadzenia omawianej zmiany, są aktualne w odniesieniu do każdego podmiotu uprawnionego do zaskarżenia decyzji o zaniechaniu ścigania. Unormowanie*

dodane w § 1a tylko zatem dodatkowo podkreśla nietrafność rozwiązania przyjętego w art. 325e § 1, a przy tym wydaje się wprowadzać nierówność między podmiotami uprawnionymi do wnoszenia zażalenia na wskazane decyzje procesowe" (J. Grajewski, Komentarz do art. 325e Kodeksu postępowania karnego, j.w.).

Podzielim w pełni przytoczone powyżej tytułem przykładu krytyczne stanowiska odnoszące się do możliwości zaniechania uzasadniania postanowień o odmowie wszczęcia i umorzeniu dochodzenia (a także o jego zawieszeniu). W mojej ocenie brak uzasadnień tych decyzji procesowych czyni iluzorycznym prawo stron postępowania do wniesienia środków odwoławczych w przypadku, gdy uznają te decyzje za nieprawidłowe. Nie da się bowiem w pełni skutecznie skorzystać z tego uprawnienia, gdy z jednej strony pokrzywdzony nie wie dlaczego dochodzenie zostało umorzone (lub odmówiono jego wszczęcia), z drugiej zaś strony również sąd rozpoznający ewentualne zażalenie nie może w pełni prześledzić rozumowania jakie doprowadziło do zaniechania ścigania.

Należy w tym miejscu wskazać ponadto, że prawo do wniesienia zażalenia zwłaszcza na postanowienie o odmowie wszczęcia lub umorzeniu dochodzenia jest istotnym uprawnieniem, za pomocą którego osoby pokrzywdzone przestępstwem mogą wpłynąć na wynik postępowania karnego prowadzonego z ich zawiadomienia. Ograniczenie tego prawa poprzez umożliwienie zaniechania uzasadniania decyzji procesowych kończących dochodzenie (lub odmawiających jego wszczęcia) stanowi zatem bardzo poważne uszczuplenie praw ofiar przestępstw na wstępnym etapie postępowania karnego.

Mając na uwadze przedstawioną argumentację, zwracam się z uprzejmą prośbą do Pana Ministra o przeanalizowanie problemu i rozważenie podjęcia działań legislacyjnych mających na celu zmianę opisanego stanu rzeczy oraz o poinformowanie mnie o zajętych w tej mierze stanowisku.

Leona Wyrostek

Leona Wyrostek